

Shame

Cas Barendregt*

Een van de meest besproken films van begin 2011 was *Shame* van de Britse regisseur Steve McQueen. Wanneer je in de verslavingsbranche werkzaam bent, is het bijna onmogelijk om er niet al iets over gelezen te hebben, of beter gezegd, gezien te hebben. Ik zag 'm op het Rotterdamse Film Festival, waardoor ik het gevoel had op de massa vooruit te lopen. Maar buiten dat: ik was onder de indruk. Een aantal beelden en vooral de sfeer die de film opriep bleven nog lang bij me hangen. De recensies die kort daarop in de dag- en weekbladen volgden waren bijna zonder uitzondering lovend. Veel recensenten zagen niet alleen een film over seksverslaving, maar ook parallellen met andere films die over de verlokkingen en eenzaamheid van de grote stad gaan.

Shame gaat over Brandon Sullivan, een charmante en succesvolle single in New York. Mooi appartement, chique kantoor, mannen in pak. Maar Brandon is seksverslaafd. Hij rukt zich suf, op kantoor en thuis. De computer op zijn werk staat vol porno, thuis op de laptop is het

idem dito. Behalve online-betaalseks doet hij ook aan echte seks. In de bar, en als het kan ook in de metro, pikt hij sekscontacten op. Wanneer zijn zus Sissy bij hem aanklopt voor onderdak, wordt de vrijheid om zijn leven rondom seks in te richten verstoord. Via haar krijgen we aanwijzingen dat in Brandons jeugd de verklaring ligt voor zijn obsessieve-compulsieve gedrag. We zullen er niet achter komen.

Shame gaat over seksverslaving en, inderdaad, om de oppervlakkigheid en anonimiteit van de grote stad. Brandon surft van verrukking naar verrukking, zonder echt contact te maken. Intimiteit blokkeert hem. McQueen filmt steriel en esthetisch, de muziek benadrukt de tragische leegheid van Brandons leven. De transformatie die Brandon doormaakt wordt geweldig gespeeld door Michael Fassbinder. Van een aantrekkelijke en zelfverzekerde veroveraar verandert hij in een gekwelde en onbevredigbare seksverslaafde. Wanneer hij na een nacht seks zoeken bij twee prostituees belandt, is de pijn en wanhoop op zijn gezicht te lezen als hij probeert klaar te komen.

In *Shame* werd ik mij zeer bewust van het verschil dat Robertson en Berridge (2003) maken tussen 'wanting' en 'li-

* Drs. C. Barendregt is senior onderzoeker en beleidsadviseur bij het Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving te Rotterdam. E-mail: barendregt@ivo.nl.

king'. Waar ik seks associeer met plezier en de begeerte gepaard gaat met genegeheid en contact, is bij Brandon zinnen-hebben-in doorgeslagen naar obsessief-compulsief 'wanting'. Maar meer komen we in *Shame* niet over verslaving te weten. De enige keer dat we Brandon een poging zien doen zijn dwangmatig gedrag te beteugelen, is als hij al zijn dvd's en laptop vol porno weggooit, om vervolgens in de stad op jacht te gaan naar echte seks. Ga toch naar de psychiater, dacht ik meermaals, daar zijn er in New York zat van! Maar dat zien we niet gebeuren. Misschien is het de schaamte.

In de research voor de film, interviews met (ex-)seksverslaafden, was het terugkerende thema schaamte. Dat herken ik.

Toen collega Meerkerk op ons instituut zei dat hij een online-vragenlijst over internetporno ging maken, stelde ik voor om met de mannelijke collega's eens om de tafel te gaan zitten en onze ervaringen uit te wisselen. Dat leek mij een goede kwalitatieve voorstudie om een valide vragenlijst te construeren. U raadt het: deze interne focusgroep is nooit gehouden. *Shame*.

Literatuur

- Meerkerk, G.-J., Ende, D.V.M. van den, Altenburg, M., & Schoenmakers, T.M. (2011). *De opwinding voorbij. Aard, ernst en omvang van gebruik en problematisch gebruik van online pornografie in Nederland*. Rotterdam: IVO.
- Robinson, T.E., & Berridge, K.C. (2003). Addiction. *Annual Review of Psychology*, 54, 25-53.